

Na Usu-usu Tanaraaui Hibru

Gere Mamaani 'Iniai Bukani

Tara'i sae rau 'adoma'inia do'oi ha'isuri'i ma'ata i Ringe ma'oigui matai ha'i sae hinihini. Rau ai'a aidangisia do 'a 'ari moi suriai hinihini na'o haua beia Jisas.

Ni Hibru 'e usu-usu nara haua tanaraaui Jiu narau hinihini maragu ura wetewete di'u mau suri'i ringeringe mana ha'atora na'ia Moses na 'unu'i tanaraau. 'Ia mo'o na usuai usu-usuni 'a 'unua hura'a do ni mareho na ororiu di'u naasi 'ana'i 'irara ha'agorohia Jisas, 'inia 'iia naasi God. 'Ia Jisas naasi na ha'a-arotaha'i duruduru mana ha'atee rarabea nara haa'i rarabea 'ohabwani. Ma 'unua ro'u do ai'a ta'isada do gaigui suu ho'asi tarau'a ro'u, 'inia 'ia Jisas 'a watea haraaria 'onaai ho'asi 'ana'ai mwane 'oha 'ana'i horigia baani'i ora-ora'a agaa'i. 'Ia Jisas 'a tahangiai tara tanagiai noni 'ana'i 'ari daara'i beia God. Na'i ringeringe adaui Jiu, gau 'iraraa do 'iraaui moi tara'i sae ororiu 'onaai Piriisi narau matai siri na'i raronai Ruma Maea adaui 'ana'i ataha beia God.

'Ia mo'o na hauai usu-usuni, 'a raba ha'a-aidangisiraui Jiu do naia moi na hinihini naasi na'ia God nai wanawana na'iei. 'A ai'a rabasia do 'iraaui sae hinihini rai suria aho'i mwani ringeringe ana'ia Moses. 'A 'irisia moi dorai ura baabau na'i hinihini adaui beia Kraest.

Jisas Kraest Garena God

¹ Na'i 'oha bwani 'a ragoi 'oha ma ragoi herehere na 'ia God na haa'i 'anai hadahada tanaraaui wauwa agaa'i. Ma sigihiraauui rarabea 'anai ha'arangasi'i hura'ai hadahada 'isi.

² Mei suri'i dangi ha'ahako nagau awa suri'i madoraa 'inisi, 'ia God 'a ha'ataaria mai Garena 'anai 'unu'i hura'ai ha'atee ana'i tanagiai inoni. Mia God 'a 'ome sigihiai Garena 'anai to'ora'i mwane mareho hako, mana Garena 'a ha'apwa'araai marewana mana ahoasara mana mwane mareho hako na'i raroda suriai hei'irisina God.

³ 'Iia na ha'ata'inia hura'ai rarahana mana gorohana God, mana barongana'i ra ta'isada hako bei'i barongana'ia God. 'A dau goni'i hako i mwane mareho 'iniaai mena anai ha'atee ana na wetewete. 'A mae 'anai ha'a-wariwarigia baaniai ora-ora'a magu 'ari heinagu auru na'i dora ni mwaeraha na'i aba odona God na mena di'u'i mwane mareho hako.

Kraest 'A Ororiu Di'u'i Enjel

⁴ Ni mareho 'isi ra ha'ata'inia do'ia Kraest 'a ahaaha di'uraaui enjel. Ma na'i 'oha na 'ia God 'a 'unua Kraest 'iniaai Garena ma ai'a 'unua 'iniaai enjel 'a ha'ata'inia ro'u i ahaaha ana Kraest.

⁵ Gau 'iraraa do 'ia Kraest 'a ahaaha di'uraaui suria 'ia God 'a ai'a o'ani 'inia ta ta'i 'ini'i enjel ana'i,

“I'oe naasi gare agua,

na'i 'ohani 'inau naasi Amamu.”*

Mia God ai'a do 'iia 'ai o'ani 'inia ta enjel,

“Inau naasi Amamu,

me i'oe naasi gare agua.”†

* **1:5** 1:5 Psalm 2:7 † **1:5** 1:5 2 Samiuel 7:14

- 6 Mana'i 'oha na 'ia God 'a ha'ataaria mai huunai ta'i Garena na'i marewana 'a o'ani,
 "‘I'amoui enjel hako, moi ha'aasaa."‡
- 7 Mia God 'a ha'atee o'ani 'ini'i enjel ana'i,
 "‘I'amou mou tau'aro tanaau,
 ma 'onaa wai 'irisia, moi hura'a 'onaai ro'a,
 ma'ua 'onaai ngarungarui 'eu."§
- 8 Mei tanaai Garena 'ia God 'a o'ani,
 "‘I'oe God, na hourana amua 'ai awa tarau tarau.
 'O heimarungi beiai ahu odoni na'i hourana amua.
- 9 'O ta'ahiai mareho na odo-odo na inoni na haa'i,
 ma'o 'ita'i maho nara ai'a odo-odo.
 Na tarana naasi nau 'ome sigihi'o 'inia,
 mau haua tana'o i wa'ewa'e mana ha'ahou
 na di'u baaniraau nei namou poru goni goro."*
- 10 Mia God 'a 'unua o'ani ro'u 'iniaai Garena,
 "‘Araha, mau mai taraawa'ana, i'oe 'o ha'apwa'araai marewanani.
 Baaniai rimamu na'o tau'aronai ahoasara mana mwane mareho na'i rarona.
- 11 Na mwane mareho 'isi rai ai'a'i moi, ma'ata i'oe 'oi awa tarau.
 Rai hanoriai ta'aa 'onaai'i bwana bwani.
- 12 'Oi here rumirumi'i 'onaai to'oni ta'aa,
 ma'oi orisi'i moi 'onaai sae na orisi 'iniaai bwana na ho'osia.
 Mi'oe 'o bwa'i orisi,
 ma'o bwa'i matai mae'a ta 'oha.'"†
- 13 'Ia God 'a ai'a o'ani 'inia ta ta'i enjel ana'i,
 "‘Oi heinagu auru na'i aba odogu,
 tari 'oha wai nugaraau maerongamu'i

‡ 1:6 1:6 Diutronomi 32:43 § 1:7 1:7 Psalm 104:4 * 1:9 1:8-9 Psalm 45:6-7 † 1:12 1:10-12 Psalm 102:25-27

na'i bahainai heimarungi amua."‡

14 Ni enjel 'isi ra'i sae tatau'aro moi. Ra'i mareho tahitahi na 'ia God 'a ha'a-taariraaui mai 'anai 'a'auhiraauui nei naraai dauai tahi tarau.

2

'E Ha'abasu

1 'Iniai ororiu na haa i Garena, gai dau baabau suri'i ha'ausuringa'i ha'a-momori nagau bwane rongo'i, neina gau bwa'i matai su'a hairiu suri'i hinihinigaa'i.

2 Ha'atora na 'ia God 'a ha'a-taariraaui mai enjel 'anai maani'i tanaraauui wauwa agaa'i, ra'i mareho 'anai 'adoma'i hihia 'ini'i. 'Inia 'ia mo'o na ai'a araisuri'i, 'ai daua ma'ata'a i ha'a-mama'ai ohanai taha na ha'atari'aa.

3 Naasi, 'a ha'ata'inia do 'ia God 'ai ha'a-mama'aigaau ma'ata, 'onaa nagau bwa'i 'adoma'i ororiu 'iniai 'ado'ado ana 'anai ha'atahigia. Mana here na haua 'anai ha'atahigia 'a goro di'u. 'Ia Araha na ha'arangasia tahamora hura'a i 'ado'ado naasi, miraauui nei narau awa beia marau rongoa rau ha'ata'inia hura'a tanagia do 'a ha'a-momori.

4 Ma 'anai ha'ata'iniai ha'a-momori adaa'i tanagia, 'ia God 'a hauai mena tanaraau 'anai hau'i mwane ha'abu'oahu mana ha'ara ma ha'atora'ini'i bane ni tatau'aro baaniai Hi'ona Maea tanaraauui noni hinihini suriai hei'irisina.

'Ta Jisas 'A Aho'ita'i Noni

5 'Ia God 'a ai'a 'ome sigihiraauui enjel 'anai heimarungi na'i marewana haoru nai boi ta'oha. Naasi marewana nagau hadanga'inia ani.

---

‡ 1:13 1:13 Psalm 110:1

⁶ 'E dorai Usu-usu Maea na o'ani,
 "God, 'a 'ua 'o 'adoma'i ororiu 'iniraau noni ma'o
 raba taguma'iniraau?

⁷ Na'i na'o ga'u 'o ha'a-anoanoraau baaniraau
 enjel.

Mana'i 'oha nai boi mau, 'oi ha'a-ororiuraau
 ma'oi haua tanaraau ha'ahou na raha.

⁸ Mana mwane mareho hako 'oi nuga'i na'i
 bahainai heimarungi adaui noni."*

Hoita, ra 'unua na'i dorai Usu-usu Maea naasi
 do 'e 'oha nai boi na 'iraui inoni rai marungi'i
 mwane mareho hako na bwa'i do ta ta'i mareho
 na do 'aigui doe. Me na'i 'ohani, gau ai'a 'ome-
 sia mau doni inoni ra marungi'i hakoi mwane
 mareho.

⁹ Ma'ata, 'ia Jisas gau 'omesia do na'i na'o ga'u,
 'ia God 'a ha'a-anoanoa baaniraau enjel do neina
 'ai ha'ata'iniai goro ana God na'i mae na haua
 'iniraau hako i noni. Ma 'iniai mae na haa 'inigia,
 'ia God 'a ha'a-ororiua ma haua tanaai ha'ahou
 na raha.

¹⁰ 'Ia God 'a ha'apwa'ara'i mwane mareho hako
 neina gai ha'aasaa 'ini'i. Naasi 'a odo-odo do
 'ai ha'awatea do 'ia Jisas 'ai rongomaata'i. 'Inia
 na mae na haua, 'a ha'a-araria 'onaai na'otara
 odo-odo 'anai na'otaranai kae ruruhai noni 'anai
 daua nadaui ha'ahou mana tahi tarau.

¹¹ Naasi 'ia Jisas miraui noni na ha'amaearaau
 'e ta'i ruruha narau to'oraai ta'i Ama. Mia Jisas
 ai'a ninimata'i 'unuraau 'ini'i do'orana'i mana
 asina'i.

¹² Mia o'ani 'inia God,

---

* 2:8 2:6-8 Psalm 8:4-6

“Inau wai taroha'inia hura'a tanaraau
do'oragu'i mana asigu'i tau'aro hauasa
na'o haa'i.

Wai gana ha'aasa'o na'i 'oha rai boi goni 'anai
ha'arahesi'o.”†

13 Mia o'ani ro'u, “Inau wai 'u'uri na'i hungamu,”
magu o'ani ro'u, “Ninauni, beiraaui gare na'o
hau'i mai tanaau.”‡

14 Ni gare na 'unu'isi ra'i inoni moi. Naasi 'ia
Jisas 'a boi ha'i inoni 'onaairaaui. 'A hua o'asi do
'inia ha'i inoni ana, 'ia 'ai matai mae, mana'i
mae nai hua 'ai matai ha'a-ai'aa i mena ana
Saetan na to'oraai mena ni ha'amaesi.

15 Mana'i moi here naasi na matai ruhasiraaui
nei na 'onaa doni 'ado'ado ni maaa'usiai mae 'a
ho'osiraaui taraawa'a mau mai 'oha rau kekerei.

16 Gau hako gau aidangisia do boi na hua Jisas
'a ai'a boi 'anai 'a'auhiraau enjel, ma'ata 'a boi
'anai 'a'auhiraau warowarona'i a Ebrahim.

17 Naasi 'anai 'a'auhigia goro, 'a ororiu do'ia
Jisas 'ai ha'ata'isadaa beiraaui do'orana'i mana
asina'i. 'A hua o'asi neina na'i tatau'aro ana
tanaa God, 'ia 'ai 'onaa Bwauododaui Piriisi
nai mangudi nai ahu ta'ahiraau inoni ana'i. Ma
ro'u, 'ai matai mae 'onaa ho'asi 'anai ha'a-ai'a'i
ora-ora'a adaa'i noni.

18 Ma naasi 'a matai 'a'auhiraau nei na 'ia
Saetan 'ai ohongiraaui, 'inia 'ia haaria Jisas 'a siri
na'i rongomaata'i mana heiohongu.

3

Jisas 'A Ororiu Di'ua Moses

† 2:12 2:12 Psalm 22:22 ‡ 2:13 2:13 Aisaea 8:17,18

¹ Mwane do'ora mana asigu'i na 'ia God 'a soi'amou 'anai ha'i noni ana'i ma 'anai awa beia ara'ai Aro! Moi wai'ado'ado surisuria Jisas nagau hinihinia do'ia God na ha'ataaria mai 'onaai noni heitaroha'i ana ma 'onaai Bwauododaau Piriisi.

² 'Iia 'a mangudi na'i tatau'aro ana tanaa God na sigihia 'ana, 'onaai mangudi na haua Moses tanaa God 'oha na 'ia God 'a ha'a-'u'uria 'iniraau nei ana'i nara 'onaai ta'i ruruha.*

³ 'A 'ua? 'Onaa ta sae nai tagorahiai ruma 'anai ruruha ana, 'a odo-odo do gai ha'ahouai ruma ana di'ua mo'o na tagorahiasi? 'A o'asi ro'ua Jisas. 'Iia naasi nagau ga'i ha'ahoua di'u baania Moses.

⁴ 'Adona hakoi ruma ra to'o sae na tagorahi'i, ma'ata 'ia God naasi na tagorahi'i mwane mareho.

⁵ 'Ia Moses 'e inoni tatau'aro moi magu mangudi na'i tau'aro ana beiai ruruha ana God. Mana tatau'aro ana, naasi 'anai ha'ata'inia tanaai ruruha ana God i taha na 'ia God 'aigui 'unu'i mau ro'u na'i muri.

⁶ 'Ia Kraest 'a mangudi ro'u na'i tatau'aro ana. Ma'ata 'iiasi ai'a inoni tatau'aro me 'iia naasi bwauodo, suria 'iia 'e Garena God. Migaau naasi ruruha ana God 'onaa gai dau baabau tarau suri'i hinihinigaa'i, marai raorao i 'adoma'igaa'i 'iniaia 'adoma'i heitotori 'ini'i duruduru ana'ia Kraest tanagia.

Dora ni Mamaro

Tanaraau Inoni Ana'ia God

---

* **3:2 'Iniraau nei ana'i:** Na'i ha'atee ni Grik ra 'unua "'iniaia ruma ana God." Ma'ata ni 'ado'ado 'ana 'a ta'isada moi.

⁷ Naasi 'a 'onaai ha'atee anai Hi'ona Maea na o'ani,

“Dangini moi bahurongoai taha 'ia God amou na 'unua tana'amou.

⁸ Moi abui rongoasa 'onaairaui wauwa amoo'i 'ohabwani narau hairaesi beia God, marau haa'i mareho ta'a'i na'i dora mangasara 'anai sadoia 'onaa God 'a ahumaratanoa ma'ua ai'a.”

⁹ Mia God 'a o'ani, “Rau bonasiai ha'imaaniau rei'uaa narau bwane 'omesi'i mareho nau hau'i tanaraau suriai hai tangahurui harisi.

¹⁰ Tarana naasi nau taesu'a 'inia 'adaau mau o'ani, “Iraau 'ageta'i awa suriaiu tarau marau kakawa suri'i ha'atee agu'i.’

¹¹ 'Au taesu'a 'adaau mau hauai duruduru na wetewete o'ani, 'Rau bwa'i tari mwada'u beiau na'i dora ni mamaro!' ”†

¹² Naasi moi 'ome'ome goro, arai do'ora mana asigu'i! Moi abu ha'awatea dona tahingamoo'i rai honu 'ini'i mareho ta'a'i ma'ua 'adoma'i heiruarua'a. Mou gasigu rihota'i baania God na tahitahi.

¹³ Ma naasi, na'i dangini, 'oha namou to'o madoraa mau 'anai bahurongoa God, 'a goro domoi ha'a-ta'u'u'amou hairiu 'ado dangi. Moi haua o'asi 'anai ha'a-bwarasi'amou baaniai ora-ora'a. Mou gasi pwari'i'amou haarimouu doni ora-ora'a 'e mareho goro mamougu bwarai rihosi tanaa God.

¹⁴ 'Onaa nagai wetewete 'anai 'u'uria God 'ari tari na'i ha'ahakona 'onaai bwane haua agaau

† 3:11 3:7-11 Psalm 95:7-11

na'i 'oha gau taraawa'a hinihini, 'igaau gai hagu tarau ro'u beia Kraest.

¹⁵ Ma'ata moi 'adoma'inia tarau i ha'abasu na o'ani,

“Dangini moi baturongoai taha 'ia God amou na 'unua tana'amou.

Moi abui rongoasa 'onaairau wauwa amoo'i 'ohabwani narau hairaes beia God.”[‡]

¹⁶ 'A 'ua? 'Iraau atei narau hairaes beia God na'i 'oha narau rongoai ringena? 'Iraau garen Israel na 'ia Moses na wairau hura'a baaniai Ijip.

¹⁷ 'A 'ua? 'Iraau atei na 'ia God 'a taesu'a 'adau suriai hai tangahurui harisi? 'Iia 'a taesu'a 'adaui nei narau ora-ora'a. 'Ari wou marau haimaes hako moi na'i dora mangasara.

¹⁸ Miraau atei 'ia God na duruduru wetewete tanaraau do'iraau rau bwa'i matai tari beia na'i dora ni mamaro ana? 'Iia 'a hadanga'iniraui sae narau hairaes beia.

¹⁹ Naasi gau aidangisia do suria ai'a hinihini adau, rau ai'a matai ataha beia God na'i dora ni mamaro ana.

4

¹ Hoita naasi, ni duruduru ana God tanagia 'anai siri beia na'i dora ni mamaro ana, 'a ta'isada 'onaia mau. Naasi gai herehere goro, ra gasigu bwa'i siri tara'i nei 'ini'amou.

² 'Inia 'i Taroha Goro 'inia dora ni mamaro nara taroha'inia tanagaasi, ra taroha'inia o'asi ro'u tanaraau na'i 'oha bwani. Maagu rei'uaa narau rongoai marehosi, ma'ata 'a ai'a 'a'auhiraau.

[‡] 3:15 3:15 Psalm 95:11

'A ai'a 'a'auhiraau, suria 'oha narau rongoa, rau ai'a hinihinia.

³ Me 'igaau nei nagau hinihinia naasi nagai siri na'i dora ni mamaro na 'ia God na duruduru 'inia tanagia. Mei tanaraau nei narau bwa'i hinihini 'ai 'onaai 'unua ana God o'ani,

“Au taesu'a 'adaau mau hauai duruduru na wetewete o'ani,

‘Rau bwa'i tari mwada'u beiau na'i dora ni mamaro.’ ”*

'Ia God na 'unua o'asi rei'uaa na dora ni mamarosi 'a bwani ha'aagaua mau na'i 'oha na hauai marewanani.

⁴ Gau 'iraraa o'asi, 'inia 'e dora na'i Usu-usu Maea 'a hadanga'ini ai biunai dangi o'ani,

“Na'i biunai dangi 'ia God 'a mamaro baani'i tagora ana'i.”†

⁵ Ma o'ani ro'u na'i dora ani na'i Usu-usu Maea, “Rau bwa'i tari mwada'u beiau na'i dora ni mamaro!”

⁶ Naasi, ni dora ni mamarosi gau matai siri mau ro'u na'iei. Miraau nei narau bwane rongoa mau mai ore a i Taroha Goro maraugu hairaes i beia God, rau ai'a siri na'i dorasi.

⁷ Naasi mia God 'a nigaa ro'u i madoraa he'ete'i 'anai siri na'i dorasi, mana madoraasi naasi na'i dangini. Gau 'iraraa o'asi suria 'a ragoi harisi nara hako'a murinai 'oha narau ai'a siri na'i dora ni mamarosi, mia God 'agu tau'aro na'i 'adoma'ina Deved 'anai usuai mareho nau bura'i 'unua tana'amou ani. 'A o'ani,

“Dangini moi bahurongoai taha 'ia God amou na 'unua tana'amou.

* 4:3 4:3 Psalm 95:11 † 4:4 4:4 Jenesis 2:2

'Moi abui rongoasa.' "‡

8 Gau 'iraraa do ni dora na 'ia Josua na wairaaui saeni Israel 'ana, ni dorasi ai'a dora ni mamaro. 'Inia 'onaa naasi'a i dora ni mamaro, 'ia God 'agu bwa'i 'unua'a ro'u ta 'oha he'ete'i 'anai siri ro'u na'i dora ni mamarosi.

9 Me suriai o'asi ana, 'e 'oha ni mamaro namau nadaui inoni ana'ia God, 'onaai mamaro na haua God na'i biunai dangi murinai ha'apwa'araa na haa i marewana.

10 Miraau nei narai siri na'i dora ni mamarosi rai mamaro baani'i tau'aro adaa'i 'onaai 'oha 'ia God 'a mamaro baaniai tagora ana.

11 Gau magai bonasiai tari na'i dorasi. 'Inia 'onaa 'iatei na bwa'i araisuri'i ha'atee ana'ia God 'onaairaaui noni nai Israel, 'iia 'a bwa'i tari na'isi.

12 Moi abui rongo agoheta'iniai Ha'atee ana God, 'inia ni Ha'atee ana God 'a honu 'inia tahi mana mena na wetewete. 'A mwamwakarui di'u'i naihi ni hei'oi nara mwamwakarui rua aba hairiu, 'inia 'a matai ganu daara'i siri na'i dora na awaiei tahinga mana 'adoma'inai inoni. Na Ha'atee ana God naasi nai hiiriai 'ado'ado mana hei'irisinai inoni.

13 'A bwa'i do ta ta'i maho na'i marewanani na do'ai bainihu ta'inia God. Na mwane mareho hako ra dadao hako na'i dora marewa na'i maana, me 'iia naasi gaigu'i 'unu'i hura'a tanaa i taradi mwani mareho hako gau haa'i.

Jisas Naasi Huunai Bwauododaui Piriisi

14 Naasi, gai daua baabau i hinihini na-gau hadanga'inia tarau hura'asi. 'Inia 'igaau gau to'oraa huunai Bwauododaui Piriisi 'anai

---

‡ 4:7 4:7 Psalm 95:7-8

'a'auhigia. 'Iia naasia Jisas, garena God na bwane ara'ai aro 'anai awa beia God.

¹⁵ Na Bwauododaau Piriisi naasi 'a aidangisiai maemae'a nagau haa. Nai 'oha na awa nai marewanani, 'iia 'a siri ro'u o'asi suri'i mwane heiohongi 'onaaigaau, ma'ata 'a ai'a haua ta ora-ora'a.

¹⁶ Naasi, gau magai ramoramo 'anai boi gaaranga God na goro 'inigia. 'Iia 'a matai ahu ta'ahigia, maai 'a'auhigia na'i 'oha nagai 'irisiai hei'a'auhi.

5

¹ 'Adonai Bwauododaau Piriisi ra 'ome sigihia baaniraau noni 'anai ura 'iniraau noni nai tatau'aro ana tanaa God, 'anai hau'i bane tanaa God, ma 'anai hau'i tanaa i ho'asi adaa'i noni 'anai ha'a-ai'a'i ora-ora'a.

² Ma suria 'iia 'e inoni moi na matai hauai ora-ora'a tara'i 'oha, 'iia 'a maratanoa beiraau nei nara taritari'a maraugu ai'a aidangisia dorau taritari'a marau teha baania God.

³ Ma suria 'iraau Bwauododaau Piriisi rau maemae'a ro'u moi 'onaairaau noni, na ho'asi narai haa'i 'ada'i ora-ora'a adaa'i inoni, rai haa ro'u 'ada'i ora-ora'a adaa'i haraariraa.

⁴ 'Anai ha'i Bwauododaau Piriisi, 'e tau'aro na hauasa. 'A bwa'i sae nai matai ha'i Bwauododaau Piriisi suriai hei'irisina haaria. Naasi 'adonai Bwauododaau Piriisi, 'ia God na soiraa 'ana, 'onaa soia na haa Eron, i 'etanai Bwauododaau Piriisi.

⁵ 'A o'asi ro'ua Kraest. 'Iia 'a ai'a 'ome sigihia haraaria 'anai hauai tau'aro hauasa naasi. 'Ia God naasi na 'ome sigihia. 'Ia God a ha'atee o'ani,

“T’oe naasi gare agua. Na’i ’ohani ’inau naasi Amamu.”*

⁶ Ma na’i ta’i dorai Usu-usu Maea ro’u, ’ia God ’a o’ani, “T’oe ’e Piriisi ’onaaia Melkisedek ma’oi ha’i Piriisi nai ’ari moe’a na bwa’i hako.”†

⁷ Na’i ’oha ’ia Jisas ’a awa na’i marewanani, ’a ha’arahesi ha’i angiangi tanaa God do’ai ’a’auhia baaniai mae. ’Ia God ’a rongoai ha’arahesi ana, ’inia ’iia ’a ha’ahoua God.

⁸ Ma rei’uaa na ’ia Jisas ’e garena God, me ’iia ’a rongomaata’i di’u. Mana’i rongomaata’i na haua naasi nagu ha’ausuringa’inia ’iniai huunai herehere ’anai araisuria God.

⁹ Ma ’iniai araisuria ana God, ’ia God ’a ha’araria ’anai hauai tahi tarau tanaraaui nei narau araisuria.

¹⁰ Mia God ’a sigihia Jisas ’anai Bwauododaui Piriisi ’onaaia Melkisedek.

Ha’abasu ’Iniai Teha Baaniai Hinihini

¹¹ Ra ragoi mareho nau ga’i ’unu’i ro’u mau ’iniai he’ua Jisas nagu taarai ha’i huunai Bwauododaui Piriisi ’inia ’onaaia Melkisedek magu bwara, suria mou bwarai aidangisi’i rau-rau i mareho.

¹² T’amou mou ha’i sae hinihini ore’a ma ta’isada domou ga’i bwane ha’ausurirau’a ro’u tara’i nei ’ini’i mareho nagau hinihini’i. Me ’a ’ome ’onaa do ’a ta’isada dora ga’i ha’ausuri’amou moe’a ro’u mau ’ini’i ha’atee ana’ia God nara mwada’u ’anai aidangisi’i. T’amou mou ’onaa

---

* 5:5 5:5 Psalm 2:7 † 5:6 5:6 Psalm 110:4; ’Oha’iniai mamaani ’inia Melkisedek na’i Jenesis 14:17-24.

gare na ta'isada'a do 'a ga'i bwane ngau mahoin-gau baabau, magu tara go-gonogono wai susu moi 'onaai kakaē.

¹³ I nei na 'onaai gare na go-gonogono wai susu moi, na aidangina 'a kekerei mau 'onaai gare ma ai'a aidangisiai taha na goro ma odo-odo.

¹⁴ Mia mo'o na matai ngaa'i mahoingau baabau 'a ha'ata'inia do'iia 'a mwanemau'a. 'Iia 'a matanga'i 'usu haraaria, 'ana'i 'ome 'iraraa i goro mana ta'aa.

6

¹ Naasi gai abui hadanga'ini'i waiori i ha'ausuringa'i 'inia Kraest nara mwada'u 'ana'i aidangisi'i. Gai su'a ara'a suri'i ha'ausuringa'i 'abaia Kraest na ta'isada beiraau'i nei ra maua suri'i hinihinidi. Ai'a ta'isada dogai taraawa'a he'ete'i aho'i ro'u bei'i mareho nagau bwane rongo'i'a 'onaai herehere 'ana'i hinihinia God mana herehere 'ana'i rihosi baani'i baronga ta'a'i nara matai waigia 'ana'i mae tarau.

² Magau ga'i bwa'i 'ari aho'i suri'i ha'ausuringa'i 'ini'i mwani bwareomaea he'ete'i hairiu,* mana ha'ausuringa'i 'iniai taranai taha nagau nuga'i 'ini'i rimagaa'i na'i hunganai sae, mana ha'ausuringa'i 'iniai suruta'e aho'i baaniai mae nagai haua, mana ha'ausuringa'i 'iniai hihiri na 'ia God 'ai haua na'i ha'ahakonai dangi.

---

* **6:2 Bwareomaea:** 'A 'ome 'onaa do ra ai'a hadanga'iniai bwareomaea 'onaai sae hinihini. Me ra hadanga'ini'i mwane herehere he'ete'i hairiu adaui Jiu 'ana'i ha'a-wadiwadiraau baaniai ora-ora'a 'iniai wai.

³ Gau magai 'ari daara'i magai maua suri'i hinihinigaa'i. Naasi here nagai haua, 'onaa 'ia God 'ai ha'awatea o'asi.

⁴ 'Iraaui nei narau hinihinia ga'ua Kraest ma-raugu rihota'i baania, 'ai bwara di'u tanaraaui do raigu'i rihosi aho'i ro'u tanaa. 'Inia 'ia God 'a bwane ha'amarewa'i 'adoma'idaa'i, marau bwane arunganai goro ana God 'iniraaui, marau bwane daua ro'u i Hi'ona Maea.

⁵ Rau aidangisia marau arungana i goro na haa i ha'atee ana God mana mena ana nai ha'ata'i hura'a na'i marewana nai boi mau.

⁶ Naasi na'i 'oha narau daa'i mwane mareho goro o'asi, maraugu rihota'i baania Kraest, 'a bwara do raigu'i orisi ro'u, 'inia 'a 'onaa dorau rabu ahita'inia aho'i ro'u i garena God na'i dadaahoro ma do 'iraaui inoni rai haikou ro'u aho'i 'inia.

⁷ Tara'i sae ra 'onaai dorai ano goro. Na rangi 'a didio na'i hungana mana mahoingau ra hungu goro mana sae nara ngaa'i ra tahi goro 'ini'i. 'Ia God 'ai ha'agorohiai nei na 'onaai dorai anosi.

⁸ Ma tara'i nei ra 'onaai dorai ano na honu moi 'ini'i hahaarisi ta'a'i mana waroraraki. 'A bwa'i mareho nai goro nai hura'a baania. Ni sae na to'oraai dorai ano, 'ai ha'atee ha'ata'ai ai mousi maai suu ha'a-ai'aa.

⁹ Mwane sae goro agu'i, rei'uaa nau ha'atee o'asi, ma'ata 'inau ai'a hinihinia domoi 'onaai dorai ano na ta'aasi. Ma'ata 'au hinihini raorao do 'i'amou moi suri'i baronga goro nara arariai nei na 'ia God 'a ruhasia baaniai ora-ora'a.

¹⁰ 'Ia God, ai'a God 'anai ha'a-bweubweu'a. 'Iia 'ai haua ma'ata i heitahari tana'amou 'inia tau'aro raha namou haa tanaa, ma 'ini ha'ata'inia

amoou mau mai, i heita'ahi amoou tanaa na'i 'oha namou 'a'auhiraau i noni hinihini.

¹¹ 'Au kae 'irisia do 'adomoou hako moi ta'ahi'amou hairiu o'asi tari 'oha na 'ia Kraest 'ai aho'i mai. Ma naasi moigui 'iraraa do ni taha namou 'adoma'i heitotori 'ini'i rai to'o ha'a-momori.

¹² 'Inau ai'a rabasia domoi 'age, ma'ata moi here suriraau nei ra hinihini beiai ahumaratanoa. 'Iraau rau dau'i taha na 'ia God na duruduru 'ini'i tanaraau.

Duruduru Ana God 'A Haa Tanagia i 'Adoma'i Heitotori

¹³ Ai'a tanei'a ro'u naigui ahaaha di'ua God. Naasi suriai o'asi ana, ai'a do tanei'a ro'u na 'ia God do'aigui duruduru na'i atana, ma'ata 'a tohe na'i atana haaria beiai duruduru na haua. 'A duruduru wetewete tanaa Ebrahim o'ani,

¹⁴ "'Inau wai ha'agorohi'o mawai ha'aragoraui warowaromu."†

¹⁵ 'Ia Ebrahim 'a mangudi 'anai totoriai taha na 'ia God na duruduru 'inia tanaa, mana'i ha'ahakona 'a to'o 'onaai durua ana God tanaa.

¹⁶ 'Oha na 'iraau i noni rai duruduru wetewete, 'iraau rai tohe na'i atanai nei na ahaaha di'uraau. Na'i 'oha na o'asi, 'ai matai ha'abwarasiai heiraeraesi miraaui sae rau 'iraraa doni durudurusi 'ai to'o ha'a-momori.

¹⁷ Naasi, 'ia God 'a tohe na'i atana beiai duruduru na haua, do neina 'iraau nei narai dauai taha na duruduru 'inia tanaraau, rai 'iraraa ha'agorohia do 'ia God a bwa'i matai orisiai 'ado'adona.

¹⁸ 'Ia God 'a hauai rua mahosi 'anai ha'ata'inia doni durudurusi 'ai boi ha'a-momori ma'ata.

† 6:14 6:14 Jenesis 22:16-17

'Etana, 'a hauai duruduru. Ma ruana, 'a tohe na'i atana beiai duruduru na haua. Rua mahosi raru bwa'i matai orisi, 'inia God 'a bwa'i matai pwari'i. Tarana naasi 'igaau nei nagau 'ariwou beia nagau ha'i dorani ohi 'inia, 'a ha'a-wetewete'i 'ado'adogaa'i dogai dauai taha nagau 'adoma'i heitotori 'ini'i.

¹⁹ Ni 'iraraa agaau dogai dauai taha na 'ia God na duruduru 'inia tanagia, 'a 'onaai hauni huna ada'i tahingagaa'i na bwarai su'a. Mana hinihinia agaau o'asi, 'a 'onaa do 'a waigaau siri na'i dora na awaiei a God. 'A 'onaaiai 'oha na 'iraaui Piriisi rau siri di'uai dora na awaiei bwana ubu-ubu'a nara rohea na'i Ruma Maea marau siri na'i ahii na maea di'u.

²⁰ 'Ia Jisas na bwane siri na'i na'o beia God taragaau. Me'ia na Bwauododaui Piriisi tanagia 'onaaia Melkisedek me 'iaa 'ai ha'i Piriisi nai 'ari moe'a na bwa'i hako.

7

Melkisedek

¹⁻³ 'Ia Melkisedek naasi na Mwaeraha na'i 'omaa nara 'unua 'inia Salem me 'iaa 'e Piriisi ana God ororiu ara'ai Aro. Na 'ado'ado 'anai atana, naasi "Mwaeraha Raroma Goro," marau 'unua ro'u 'inia "Mwaeraha ni Ha'ahagu," suria naasi 'ado'ado 'anai Salem. Ai'a ta ta'i mamaani narai 'iraraa na dorai usua dio 'inia tei naasi amana mia inana, ma'ua 'iiasi baaniai burungana tei. Ma ai'a tanei nai mataia 'oha na huta, mana 'oha na mae. Naasi 'a 'onaa do 'iaa 'e Piriisi tarau'a 'onaai garena God.

Hoita, 'e ta'i 'oha 'ia Ebrahim 'a hei'oi bei'i mwane mwaeraha ma ha'aheho'i hako. 'Oha na

aho'i 'anai 'omaa ana, 'ia Melkisedek 'a heisadoi beia ma ha'agorohia Ebrahim. Mia Ebrahim 'a hau'i tanaa Melkisedek tangahurudi mwane mareho na sagu'i suri'i hei'oi 'isi.

⁴ Gau magai 'adoma'i surisuriai ororiu na haa Melkisedek. Rei'uaa 'ia Ebrahim i 'etanai amadaa'i burungagaa'i nagau 'adoma'i ha'ahaaha 'inia, mia hau'i tanaa Melkisedek i tangahurudi mwane mareho na sagu'i suri'i hei'oi na siri suri'i.

⁵ Na'i Ringe ana Moses 'a ha'atoraraaui Jiu 'anai hau'i tanaraaui Piriisi narau awa na'i burungana Livae i 'adodi tangahurudi mareho narau to'ora'i. 'Iraaui Piriisi 'isi rau daa'i mareho 'isi baaniraau inoni adaa'i, rei'uaa na 'iraaui hako ra'i warowarona'i a Ebrahim.

⁶ Me 'ia Melkisedek ai'a baaniai burungana Livae, me 'ia Ebrahim 'a haa'i tanaa i tangahurudi mwane mareho na to'ora'i. Mia Melkisedek 'a ha'agorohia Ebrahim, 'ia mo'o na 'ia God na bwane duruduru tanaa.

⁷ Ma 'onaai 'iraraa agaau, na nei na haa i ha'agorohi tanaai nata nei, naasia mo'o na ahaaha di'u baania mo'o na dauai ha'agorohi.

⁸ Na'i aba beiraau Piriisi narau dau'i tangahurudi mareho adaa'i Jiu, 'iraaui Piriisi rai matai mae moi. Me 'ia Melkisedek na dau'i tangahurudi mareho ana'ia Ebrahim, na Ususu Maea 'a ai'a ha'arangasia hura'a do'iaa 'a mae.

⁹ Magai 'unu 'oniaa. 'Ia Livae miraaui warowarona'i narau matai dau'i tangahurudi mareho adaa'i Jiu, 'a 'onaa do 'iraaui rau haa'i tanaa Melkisedek tangahurudi mareho adaa'i

na'i madoraa na 'ia Ebrahim 'a haa'i tanaa Melkisedek tangahurudi mareho ana'i.

¹⁰ 'Inia rei'uaa na 'ia Livae 'a huta i muri, me 'iia 'e warowarona Ebrahim na hau'i tangahurudi mareho ana'i tanaa Melkisedek.

¹¹ Hoita, gau 'iraraa do na'i 'oha na 'ia God 'a hau'i Ringe tanaraaui Jiu, 'a 'ome sigihiraau nei baaniai burungana Livae 'anai taguma'ini'i Ringe 'isi. 'Iraaui Piriisi 'isi rau bwa'i matai ruhasiraau inoni baani'i ora-ora'a adaa'i. Naia na ororiu 'inia do 'ia God 'ai ha'ataaria mai ta Piriisi he'ete'i nai 'onaaia Melkisedek, ma'ai abui 'onaaia Livae na boi baaniai burungana Eron.*

¹² 'Onaa 'ia God 'a orisiraau Piriisi o'asi, 'a ha'ata'inia do ni ringeringe 'anai sigihiai Piriisi 'ai orisi ro'u.

¹³ 'Inia 'ia Araha aga na gau hadanga'iniasi, 'a hura'a mai baaniai burunga he'ete'i na ruruha adaaui ra ai'a sigihiraau 'anai tatau'aro 'onaa Piriisi na'i dora ni ho'asi.

¹⁴ Gau 'iraraa do'iia 'a hura'a mai baaniai burungana Jiuda, ma gau 'iraraa do 'ia Moses 'a ai'a hadanga'iniai burungasi na'i 'oha na hadanga'iniraau Piriisi.

Jisas 'E Damana Melkisedek

¹⁵ Ni orisi na hua i ringe ana God gau aidangisia goro'a, suria 'e Piriisi he'ete'i nagu boi ro'u, mana Piriisi naasi 'a 'onaaia Melkisedek.

¹⁶ 'A he'ua nagu ta'eha mai 'inia 'onaa Piriisi? Ai'a do 'iniai ringeringe na 'unua do 'iraau Piriisi rai hura'a mai baaniai burungana Livae, me

---

* **7:11** 7:11 'Ia Eron naasi 'etanai Bwauodoi Piriisi. Me 'iia na'i burungana ro'ua Livae.

'inia mena ana, suria 'ia 'a bwa'i matai mae ta'oha.

¹⁷ 'Inia ni Usu-usu Maea 'a o'ani, "T'oe 'e Piriisi 'onaia Melkisedek mi'oe 'oi ha'i Piriisi nai 'ari moe'a na bwa'i hako."[†]

¹⁸ Na ringe bwanisi 'anai sigihi Piriisi ra nugaa beira'i, suria 'a maemae'a ma ai'a 'a'auhigia.

¹⁹ Ha'amomori. Na Ringe ana'ia Moses ra bwa'i matai ruhasigia baani'i ora-ora'a agaa'i. Naasi 'ia God a ha'ata'inia tanagiai tara nagau matai 'u'uri na'iei, ma goro di'ua ro'u woui Ringe ana'ia Moses, ma matai waigia wou gaarangia God.

²⁰⁻²¹ Mana nata mareho ro'u, 'ia God 'a hauai duruduru na wetewete tanaa Jisas. 'A o'ani,

“Inau Araha God, 'au duruduru tana'o na'i atagu ma 'au bwa'i horosiai taha nau duruduru 'inia

do i'oe 'oi ha'i Piriisi nai 'ari moe'a na bwa'i hako.”[‡]

Ma na'i madoraa na 'iraau burungana Livae ra sigihiraau 'anai Piriisi, 'ia God 'a ai'a duruduru wetewete o'asi.

²² Hoita, na'i 'oha na 'ia God 'a duruduru na'i atana tanaa Jisas 'a ha'ata'inia doni duruduru haoru ana 'a ororiu di'u baaniai duruduru bwani.

²³ Mana nata mareho ro'u na ha'ata'iniai ororiu na haua Jisas baaniraau Piriisi 'a o'ani. Ra rago di'u i sae nara tatau'aro 'onaai Piriisi, ma 'onaa na 'ariwou ma'e Piriisi nai mae, 'e nei he'ete'i narai orisia 'inia.

²⁴ Ma'ata 'ia Jisas 'a awa tarau. Mana tatau'aro ana 'onaai Piriisi 'a bwa'i matai hako.

[†] 7:17 7:17 Psalm 110:4   [‡] 7:20-21 7:21 Psalm 110:4

²⁵ Ma naasi, 'iraaui nei ra boi beia 'anai 'ari beia Ama, 'iia 'a matai ha'atahiraau odo-odo'a baaniai mae tarau. 'Iia 'a matai haua o'asi suria 'iia 'a ha'aagau tarau 'anai aba dingadaaui nei ra boi beia God.

²⁶ 'Ia Jisas naasi Bwauododaui Piriisi na arari 'anai 'a'auhigia. 'Iia 'a maea, 'a ai'a haua ta ta'i ora-ora'a ma ai'a mareho nai taritari'a na'i aba ana dorai subunia 'inia. 'A he'ete'i baanigiai inoni ora-ora'a mia God 'a ha'a-ororiua ara'ai aro.

²⁷ 'Iia ai'a ta'isada do'ai ho'asi ha'ataringa 'onaairaui haru Piriisi nara ho'asi ga'u na'i na'o 'ada'i ora-ora'a adaa'i haariraau, maraugu ho'asi na'i muri ro'u 'ada'i ora-ora'a adaa'i noni. Mia Jisas, ni ho'asi na haa 'iniai abena haaria 'a haua ha'atai moi, mana ho'asi naasi 'a haua 'ana'ai mwane 'oha 'anai ha'a-gaasinga'ini'i ora-ora'a adaa'i noni.

²⁸ Na'i Ringe ana'ia Moses ra 'unua doni Bwauododaa'i Piriisi rai sigihiraau baaniraui inoni, rei'uaa rau ora-ora'a. Ma na'i duruduru wetewete ana ani a God na boi murinai Ringe ana'ia Moses, 'ia God 'a sigihiai garena na odo-odo tarau.

8

Kraest, Na Bwauododaui Piriisi Agaau

¹ Na huunai mareho nau hadahadanga'iniasi naani. 'Igaau gau to'oraai Bwauododaui Piriisi na heinagu na'i dorani mwaeraha ara'ai aro na'i aba odona God.*

---

* 8:1 8:1 Psalm 110:1

² 'Ia 'a tatau'aro 'onaai Bwauododaau Piriisi na'i huunai dora maea na 'ia God haaria na tau'arona, ai'a do 'iraaui inoni.

³ Ma 'onaai 'iraraa agaau do 'adonai Bwauododaau Piriisi ra hau'i bane mara ho'asi tanaa God, na Bwauododaau Piriisi agaau 'ai haua ro'u i ho'asi mana bane ana.

⁴ Do 'onaa na'i marewanani 'ia Jisas 'a ga'i bwa'i ha'i Piriisi, suria ra'i Piriisi nara bwane awa na'i marewana narau ha'isuri'i Ringe ana'ia Moses 'anai ha'i bane tanaa God.

⁵ Mana tatau'aro adaau 'onaai Piriisi na'i marewana 'a 'onaa do'e ha'inununa moi taha na to'o ara'ai Aro. 'A ta'isada o'asi ro'u 'oha na 'ia God 'a ha'atee o'ani 'inia Moses 'oha na ha'aagau 'anai ha'a-urasia ara'ai Ruma Mæa Saira. 'Ia God 'a ha'abasua ma ha'atee o'ani 'inia,
 “Oi here suria goro, ma'oi 'iraraa do'oi tagora suria ma'ata i nunu nau ha'ata'inia tana'o na'i hungahunga ani.”†

⁶ Ma'ata na'i 'ohani 'ia God 'a haua tanaa Jisas i tatau'aro ni Piriisi na ororiu di'u'i ro'u wou i tatau'aro adaa'i Piriisi narau tau'aro na'i marewana. Mana duruduru haoru na 'ia God na haua tanaa Jisas 'anai haua tanaraau inoni 'a ororiu di'u baaniai duruduru bwani. 'Inia ni mareho na 'ia God na duruduru 'ini'i tanagia na'i duruduru haorusi, ra goro di'u ro'u wou baani'i mareho na duruduru 'ini'i na'i duruduru bwani.

⁷ 'Onaa ai'a ta mareho nai taritari'a na'i duruduru bwani, ra ga'i bwa'igui orisia'a 'inia ta duruduru he'ete'i ro'u.

⁸ Me 'ia Araha God haraaria na 'omesiai mareho na taritari'a 'inia, na'i 'oha na ha'atee o'ani,

---

† 8:5 8:5 Eksodas 25:40

“E 'oha nai boi mau na 'inau wai haua ta duruduru he'ete'i beiraaui inoni nai Israel mei Jiuda.

⁹ Mana duruduru naasi 'a bwa'igui 'onaaia'a i duruduru bwani nau haua beiraaui wauwa adaa'i 'oha bwani, na'i 'oha nau wairaaui hura'a baaniai Ijip.

Suria ai'a awa suria adaui duruduru nau haa beiraaui, naugu taarai murisiraaui 'inia.”

¹⁰ Ma ha'atee o'ani ro'u,

“Naani duruduru haoru nawaigui haua ro'u na'i murinai nei bwani beiraaui noni nai Israel.

'Inau wai nuga'i ringeringe agu'i suri'i 'adoma'idaai mana tahingadaai, neina rai ha'isuri'i.

'Inau wai ha'i God adaui, miraaui rai ha'i inoni agu'i.

¹¹ Ai'a ororiu do ta sae nai 'unua'a ro'u tanaraaui noni na'i 'omaa, ma'ua tanaraaui nei ana'i, do 'ana'i aidangisia Araha.

'Inia taraawa'a beiraaui hasihasi inoni, ara'a tari beiraaui sae mwanemaua rai aidangisiau hako.

¹² 'Inau wai 'adoma'i nugasi'i taha nara taritari'a narau haa'i, mau bwa'i 'adoma'ini'i aho'i ora-ora'a adaa'i.”[‡]

¹³ Hoita, 'oha na 'ia God 'a 'unua do ni duruduru naasi 'e duruduru haoru, 'a ha'ata'inia do duruduru na'i na'osi, 'a bwani'a. Mana mareho na bwani, 'onaai 'iraraa agaui, 'a hahanoria'a wou i ta'aa 'ana'i ai'aa.

[‡] 8:12 8:8-12 Jeremaea 31:31-34

9

Herehere Bwani Na'i Rihunga'i

¹ Na'i duruduru tahamora, 'ia God 'a hau'i tanaa Moses tara'i herehere do 'anai suri'i na'i rihunga'i ma 'unua tanaa 'anai tau'arona ta ruma saira 'anai Ruma Maea na'i marewanani 'anai rihunga'i na'iei.

² Mana'i raronai Ruma Maeasi, 'e rua ahii na awaiei. Mana'i 'etanai ahii 'e raita, ma'e tebol na awaiei, mana'i hunganai tebol naasi na awaiei breidi maea, mana ahiisi ra 'unua 'iniaai dora maea.*

³ 'E kae bwana ubu-ubu'a nara rohe bwarasia 'iniaai ruanai ahii. Na ruanai ahii ra 'unua 'iniaai dora na maea di'u.†

⁴ Na'i raronai ahii naasi nara nugaa ei dora ni ho'asi nara matai suungi'i ei insens, mana dora ni ho'asi naasi ra tau'arona 'iniaai gol. Na'i ahii ro'usi na awaiei bakosi nara 'unua 'iniaai "Bakosi Duruduru ana God," mana abena hako'i bakosi naasi ra kuhaia 'iniaai gol. Mana'i raronai bakosi naasi 'e bei nara tagoraa 'iniaai gol nara awa i mahoingau nara 'unu'i 'ini'i "Mana," i 'a'abi ana Eron nara pwirai rawa na'iei, ma nai'i'ai hau hetaheta'a nara usua ei ta'i tangahurui ha'atora.‡

⁵ Mana'i hunganai bakosisi 'e rua cherubim, ra'i mareho gahogaho'a nara aranunudi nararu ura na'iei 'anai ha'ata'inia do ni rarahana God na awa 'isi. Mana gahogahodi rua cherubimisi ra adaahusia hako i dora na'i hunganai bakosi nara 'unua 'iniaai dora ni ha'a-gaasinga'ini'i ora-ora'a

---

* **9:2** 9:2 Eksodas 26:1-30; 25:23-30, 31-40 † **9:3** 9:3 Eksodas 26:31-33 ‡ **9:4** 9:4 Eksodas 30:1-6; 25:10-16; 16:33; Nambas 17:1-11; Eksodas 25:16; Diutronomi 10:35

adaa'i inoni. § Na'i 'ohani, 'inau ai'a to'o madoraa arari 'anai 'unu tahanga'ini'i goro hako i mwane maho.

⁶ Hoita naasi na'i 'oha nara ha'a-aratarai hako o'asi mareho 'isi, 'iraau Piriisi rau matai siri na'i 'etanai ahii 'ado dangi 'anai hauai tau'aro adaa'i.*

⁷ Ma'ata na'i ruantai ahii naasi, na Bwauododaaui moi Piriisi na matai siriei, ma matai siri ha'atai moi 'ado harisi. 'Oha nai siri 'ai waa ma'ata'a i 'abunai mwamwaa, ma waa siri 'anai ho'asi 'inia tanaa God 'ini'i ora-ora'a ana'i haaria mana ora-ora'a adaa'i inoni nara haa'i maraugu ai'a aidangisi'i.†

⁸ Suri'i herehere 'isi, na Hi'ona Maea 'a ha'ata'inia tanagia doni mwani inoni na'i 'oha bwani ra bwa'i matai ataha siri beia God na'i dora na maea di'usi. 'A bwara, suriai awa ana mau i 'etanai ahii na'i Ruma Maea Saira mana mwani herehere bwani na ura 'ana.

⁹ Ni mareho 'isi ra ha'ata'inia tanagiai noni nagau tahi na'i madoraani, doni bane mana ho'asi nara wate'i tanaa God, ra bwa'i matai ha'a-wariwari'i tahingadaa'i ma'ua ha'a-ai'a'i 'inodaa'i nei narau waa'i mai.

¹⁰ 'Inia ni bane mana ho'asi nara haa'i, rau haa'i moi 'ada'i ringeringe 'ada'i mahoingau, mareho 'onaai gono, ma tara'i herehere 'anai ha'a-wadiwadi'i abedaa'i. Mana ringeringe 'isi ra'i ringe 'ana moi abe. 'Ia God 'a niga'i tanagia 'anai suri'i tari na'i 'oha na nigaa i herehere haoru.

Kraest Na Huunai Ho'asi

---

§ 9:5 9:5 Eksodas 25:18-22 * 9:6 9:6 Nambas 18:2-6 † 9:7 9:7 Levitikas 16:2-34

11 Naasi 'ia Kraest 'a boi'a ma tatau'aro 'onaai Bwauododaui Piriisi agaau. Me 'iia 'a waa'i mai mwane mareho goro nagau to'ora'i'a suri'i tahingagaa'i. 'Iia 'a siri 'ari na'i huunai dora maea ara'ai aro, mana dora maea naasi, ai'a dora na inoni nai tau'arona, ma'uasi do'e aba 'inia ha'apwa'ara na'i marewanani.

12 'Iia 'a siri ha'atai moi na'i dora na maea di'u magu bwa'i hura'a ro'u ta'oha. 'A wateai 'abuna tanaa God mana 'abu naasi, ai'a 'abui gout ma'ua 'abui kau. 'Iia 'a hauai 'abuna haaria, me 'inia 'abuna 'a ruhasigia tarau'a baaniai ora-ora'a.

13 Na'i herehere bwani, na 'abunai kau mana gout, dohudohunai garei kau bwabwa nara suu ho'asi 'inia, ra tamusia huniraaui nei rau ora-ora'a.‡ Naasi 'anai ha'a-wadiwadiraau aho'i baani'i taha nara ha'ado'o'araau.

14 'Onaa na o'asi, moi 'adoma'i suriai wetewete na haai 'abuna Kraest. Ni 'abuna Kraest 'ai ha'a-wariwari'i tahingagaa'i baani'i here nara matai waigia 'anai mae tarau do nei nagai matai tau'aro tanaa God na tahitahi. Beiai mena anai Hi'ona Maea na awa tarau, 'ia Kraest 'a watea haaria tanaa God 'anai ho'asi 'inia haaria, 'e ho'asi na goro ma odo-odo hako.

15 Tarana naasi 'ia Kraest na waa mai duruduru haoru ana God tanaraui inoni, neina 'iraaui nei na 'ia God na 'ome sigihiraaui, rai dauai taha na 'ia God 'a duruduru tanaraui 'inia mana mareho 'isi rai awa tarau. Rai daa'i mareho 'isi, 'inia 'ia Kraest 'a mae 'anai ruhasi'i ora-ora'a adaa'i nei rau haai ta'aa na'i 'oha narau awa mau na'i bahainai heimarungi anai duruduru bwani.

‡ 9:13 9:13 Levitikas 16:15-16; Nambas 19:9, 17-19

16-17 Hoita, 'onaa 'e nei nai hauai duruduru, mai duruduru tanaa tanei do 'ai daa'i toto'ora ana'i na'i 'oha nai mae, na durudurusi ai'a wetewete na'i 'oha na 'ia mo'osi 'a ai'a mae mau. Ma'ata 'aigui wetewete na'i murinai mae ana.

18 Na tarana naasi narau haa 'inia'i 'abu na'i duruduru bwani, 'anai ha'ata'inia hura'a do'e mae na to'o.

19 Na'i 'oha na 'ia Moses 'a aoha'ini'i hako i ha'atora tanaraaui inoni, 'a hiri'iai warihui siip nara ha'a-wangawangaa na'i gere raraa baaniai pwirapwirai hasi'ei nara 'unua 'inia'i hisop, ma ruha'inia dio na'i wai nara doraria 'inia 'abui kau mana gout. Naasi ma tamusia 'inia'i bukani ha'atora, magu tamusiraaui ro'u inoni 'inia.

20 'A hua o'asi magu ha'atee o'ani, "Naasi 'abu 'anai ha'a-o'oriai duruduru na 'ia God na ha'atora'amou 'anai suria." §

21 Naasi magu tamusia ro'u i Ruma Maea Saira, mana mwane mareho na'i raronā na 'iraau Piriisi rau tatau'aro 'ini'i, 'a tamusi'i hako.*

22 Na'i Ringe ana'ia Moses, gaarangi 'adonai mareho hako rai tamusi'i 'inia'i 'abu, ma naasi 'agu ha'ata'inia do 'agu wadiwadi baaniai ora-ora'a. Ma 'onaa na 'abu 'a bwa'i ahe, 'ia God 'a bwa'i 'adoma'i nugasi'i ora-ora'a adaa'i inoni. †

23 Naasi 'a ororiu doni Ruma Maea Saira mana mwane mareho na'i raronā nara ha'inunudi mareho ni aro, rai ha'a-wariwari'i 'inia'i 'abu. Ma'ata na huudi mareho ni aro, rai ha'a-wariwari'i 'inia'i ho'asi na ororiu di'u baani'i ho'asi nara bwani hahaa'i na'i marewanani.

24 'Ia Kraest 'a aho'i ara'ai aro 'anai ura

§ 9:20 9:19-20 Eksodas 24:6-8

* 9:21 9:21 Levitikas 8:15

† 9:22 9:22 Levitikas 17:11

'inigaau'i noni na'i maana God. 'Iia 'a ai'a siri na'i dora na maea di'u na'i Ruma Maea na'i marewanani na inoni moi nara tagoraa, 'inia ni Ruma Maeasi 'e nunu moi 'anai huunai nei na'i aro.

²⁵ Mana ara'a na haua na'i aro, ai'a do'ai ho'asi 'inia haaria 'ado 'oha 'onaairaau'i Piriisi agaa'i Jiu nara siri 'ado harisi na'i Ruma Maea 'anai ho'asi 'iniai 'abui mwamwaa.

²⁶ 'Onaa na ga'i o'asi, 'ia Kraest 'a ga'i bwane taringai mae mau mai taraawa'anai marewana. Me 'a ai'a. Na'i madoraa na raumwadu i hahakonai dangi, 'iia 'a boi ha'atai moi 'ana'ai mwane 'oha 'anai waia beira'i ora-ora'a 'iniai ho'asi ana 'inia haaria.

²⁷ 'Adonai inoni 'ai mae ha'atai moi, mana'i murinai mae 'e hihiri.

²⁸ Naasi 'ia Kraest 'a o'asi ro'u, 'iia 'a mae ha'atai moi 'anai wai'i beira'i ora-ora'a adaa'i hakoi mwane inoni. Mana aho'i mai nai haua, ai'a do 'anai mae ro'u 'ada'i ora-ora'a, ma'ata 'ai boi 'anai hauai tahi tarau tanaraau'i nei narau ha'aagau mamasia.

10

¹ Ni mwani herehere na'i raronai Ringe ana'ia Moses ra'i nunu moi 'ada'i huudi mareho goro narai boi ta 'oha, ai'a do nara 'isi'a i huudi mareho. Ni ho'asi na Ringe ana'ia Moses na 'unu'i nara hahaa'i 'ado harisi, ra ai'a huunai ha'a-wariwariraau'i nei narau boi 'anai rihunga'i.

² 'Onaa na ga'i huunai ha'a-wariwariraau, na ho'asi naasi ra ga'i bwa'igui haua'a ro'u, marau ga'i bwa'i arunga 'ino'a mau 'ini'i ora-ora'a adaa'i.

³ Me ai'a o'asi. Ni ho'asi narau hau'i 'ado harisi, ra ha'a 'adoma'i aho'isiraau tarau 'ini'i ora-ora'a adaa'i.

⁴ Suria na 'abui kau mwane mana 'abui gout 'a bwa'i matai ha'a-gaasinga'iniai ora-ora'a.

⁵ Tarana naasi 'ia Kraest 'a ha'atee o'ani tanaa God na'i 'oha na boi na'i marewana, "Toe 'o ai'a rabasi'i ho'asi mana wawate nara haa'i.

Me i'oe 'o hauai abe tanaau dona 'inau wai wateau haariau tana'o 'onaai ho'asi.

⁶ I'oe 'o ai'a ahugoro 'iniai mwamwaa nara ho'asi susuu 'inia mana ho'asi 'anai ha'a-gaasinga'ini'i ora-ora'a.

⁷ Naasi mau o'ani, 'God. 'Ome, ninauni. 'Inau 'au boi 'anai hauai taha na'o 'irisia 'onaai usu 'abaiau ada na'i Usu-usu Maea.' ”*

⁸ Na Ringe ana'ia Moses 'a 'unua do 'iraau Piriisi rai suu ho'asi marai haa'i tara'i wawate tanaa God. Ma rei'uaa na o'asi, na'i dorai Usu-usu Maea ani, 'ia Kraest 'a ha'atee o'ani 'inia God, "Toe 'o ai'a rabasi'i ho'asi mana wawate nara haa'i, ma'o ai'a ahugoro 'ini'i ho'asi susuu, mana ho'asi 'anai ha'a-gaasinga'ini'i ora-ora'a."

⁹ Naasi magu o'ani ro'u na'i muri, "Ninauni. 'Inau 'au boi 'anai hauai taha 'o 'irisia." Naasi ma ha'ahakoai duruduru bwani 'anai nugaa'i nata nei.

¹⁰ 'Ia Jisas Kraest 'a araisuriai hei'irisina God ma wateai abena 'anai mae ha'atai moi 'inigia 'onaai ho'asi. Ma naasi, 'igaau gau ha'i noni maea ana'ia God.

¹¹ Na'i duruduru bwani 'iraau Piriisi adaa'i Jiu ra ura 'ado dangi 'anai taraa hahaa'i moi ta'i

---

* **10:7** 10:5-7 Psalm 40:6-8

ho'asi nara bwane hahaa'i mau mai nara ai'a matai ha'ahakoai ora-ora'a.

¹² Me 'ia Kraest, ni ho'asi na haua ha'atai moi 'ada'i ora-ora'a 'a goro daara'i 'ana'ai 'ado 'oha. Naasi magu heinagu na'i dora ni ha'ahou na'i odona God.

¹³ Ma totori tari madoraa na 'ia God 'ai nu-garaau maerongana'i na'i bahainai heimarungi ana.

¹⁴ Me 'inia ta'i ho'asi naasi, 'a huunai ha'ararigaau i noni maea ana'ia God 'anai 'ari wou beia.

¹⁵ Na Hi'ona Maea 'a ha'ata'inia ro'u hura'a tanagia do 'a o'asi ha'a-momori. 'Inia na'i Ususu Maea ra usua o'ani,

¹⁶ "Ia Araha God 'a o'ani, 'Naani duruduru haoru nawai haua beiraui inoni na'i huunai madoraa 'ana.

Wai nuga'i ha'atora agu'i suri'i 'adoma'idaa'i mana'i tahingadaa'i marai aidangisi'i.' "†

¹⁷ Maagu o'ani ro'u,

"Augu bwa'i 'adoma'ini'i'a i ora-ora'a adaa'i mana taha nara taritari'a narau haa'i."‡

¹⁸ Hoita, 'onaa na bwane 'adoma'i nugasi'i ora-ora'a, ai'a ta'isada do raigui hau'i ro'u tara'i ho'asi 'anai ha'a-gaasinga'iniai ora-ora'a.

'Anai Dau Baabau Na'i Duruduru Ana God

¹⁹ Naasi arai do'ora mana asigu'i, suriai 'abuna Jisas 'a ahe 'inigia, 'igaau gau mwaridanga'a 'anai ataha siri beia God na'i dora na maea di'usi.

²⁰ Gau matai haua o'asi, suria gau to'oraai tara haoru na hano 'anai tahi tarau na 'ia Kraest na tahangia tanagia 'iniai mae na haa na'i

† 10:16 10:16 Jeremaea 31:33 ‡ 10:17 10:17 Jeremaea 31:34

dadaahoro. Mana mae na haa 'a 'onaa do'a rahiai kae bwana ubu-ubu'a nara rohe bwarasia 'iniaia dora maea.

²¹ 'Igaau gau to'oraai Bwauododaau Piriisi hauasa 'anai 'omesurigaau inoni ana'ia God.

²² Naasi, gau magai boi gaarangia God beiai huunai tahinga na ha'a-momori ma huunai 'u'uria. 'Iia 'a bwane ha'a-wariwari'i tahingagaa'i 'iniaia 'abuna, do neina gaigui abui arunga 'ino'a'a ro'u, ma 'onaa do'a ha'a-wariwarigia 'iniaia wai na goro.Š

²³ 'Igaau gau bwane maania hura'a tanaraau noni do ra'i mareho na gau 'adoma'i heitotori 'ini'i. Gai dau baabau magai abui 'adoma'i heiruarua'a 'ini'i mareho 'isi. 'Inia 'igaau gau matai 'u'uria taraua God suri'i duruduru ana'i tanagia.

²⁴ Gai 'adoma'i raha 'iniaia taha na gau matai haua 'anai 'a'auhiai nata nei, neina 'iia 'ai ha'ata'iniaia heita'ahi tanaa ro'u i nata nei, ma 'ai hau'i mwane mareho goro.

²⁵ Gai abui mamarota'i boi goni 'anai rihunga'i, rei'uaa na tara'i nei ra bwane mamaro'a. Ma'ata moi boi goni 'anai ha'a-'o'ori'amou hairiu. 'A ororiu di'u domoi haua o'asi tarau, 'inia na dangi nai aho'i mai Araha 'a raumwadu.

²⁶ 'Onaa nagau ta'ahia mau i ora-ora'a magau bwa'i agoheta'i haa'i mareho ta'a'i na'i 'oha nagau bwane aidangisiai huunai ha'ausuringa'i, me 'a bwa'i ho'asi'a ro'u naigui awa ro'u nai matai ha'agaasinga'ini'i ora-ora'a 'isi.

Š **10:22** 10:22 Tara'i sae ra 'adoma'inia do ra hadanga'iniaia bwareomaea.

27 Me 'igaau gai mamasi moi ha'i maaaa'u 'anai 'oha na 'ia God 'ai ha'a-mama'aigia na'i 'eu raha na matai noro ha'a-dorohuraaui nei narau ha'ima'e beia.

28 'Onaai bwane 'iraraa amouu, 'onaa 'e waira rua ma'ua oru narai ha'arangasia hura'a do 'e sae na kakawata'i araisuri'i Ringe ana'ia Moses, 'ia mo'osi ra bwa'i arunga ta'ahia, rai ngahu gata'inia moi.*

29 Naasi, moi 'adoma'iniai maaaa'a nai hauai ha'a-mama'ai tanaai nei na here bodio 'iniai Garena God, ma ai'a 'adoma'i hihi'a 'iniai 'abuna, rei'uaa na 'abu naasi na ahe 'anai ha'a-o'oriai duruduru haoru ana God ma ha'a-wariwaria baaniai ora-ora'a. 'Ia mo'osi 'a here ha'ata'ai ai Hi'ona Maea na ha'ata'iniai goro ana God 'ingia.

30 Magau 'iraraa do'ia God na o'ani,
 "Inau wai ha'a-mama'airaau sae hehereta'a'i.
 'Inau wai su'ua aho'i tanaraau."

Magu ha'atee o'ani ro'u,
 "Inau a Araha God, 'inau wai hiiriraau inoni agu'i."†

31 'E maho na ha'amagugu abe di'u naasi do'ia God na tahitahi, 'ai hiiri'o.

32 Abui kaku'aai 'oha namou taraawa'a hinihiniai Taroha Goro 'inia Kraest mamou siri mai na'i marewa. Moi 'adoma'i suria aho'i ura wetewete namou haua suri'i hinihinimoo'i, rei'uaa tara'i 'oha mou siri suri'i rongomaata'i nara raha di'u.

33 Ra'i 'oha ra ha'atee ha'a-ta'ai'amou mara here ha'a-maata'i'amou suri'i maadi inoni. Tara'i 'oha mou 'a'auhiraau nei ra ha'a-maata'iraau ro'u o'asi.

---

* 10:28 10:28 Diutronomi 17:6; 19:15 † 10:30 10:30 Diutronomi 32:35-36

³⁴ Mou arunga ta'ahiraau mamou 'a'auhiraau nei ra gaasiraau na'i rumaniho'o. Ma rei'uaa ra waa'i baani'amou mareho namou to'ora'i, 'i'amou wa'ewa'e moi. Mou wa'ewa'e suria mou aidangisia do 'e mareho nai goro di'u ro'u wou nai awa tarau namoi dau'i mau ro'u ta'oha.

³⁵ Rei'uaa mwane mareho rai to'oto'o he'ua, me moi abui ha'a-ai'aa'i 'ado'ado wetewete 'ana'i 'u'uria Araha. 'Inia 'e kaeni heitahari raha namoi daua 'inia.

³⁶ Moi wetewete mamoi mangudi neina moi hauai hei'irisina God mamoi dauai taha na 'ia God na duruduru tana'amou 'inia.

³⁷ 'Inia na Usu-usu Maea 'a o'ani,
 "'A bwa'i orema mia mo'o nai boi 'ai boi'a,
 'iia 'agu bwa'i mamasi'a ro'u.

³⁸ Miraau nei narau odo-odo na'i maagu narau hinihiniau rai to'oraa i huunai tahi, mia tei nai rihota'i aho'i baaniau 'au bwa'i ahugoro 'inia.'‡

³⁹ Me 'igaau gau ai'a 'onaairaau nei narau rihota'i aho'i narai ha'a-mama'airaau na'i dora ni rongomaata'i. Ai'a. 'Igaau ra'i inoni nagau hinihinia God, mia God 'ai hua tanagaau i tahi tarau.

11

Tara'i Heiha'auu 'Iniai Taha Naasi Hinihini

¹ Taha naasi hinihini? Hinihini, naasi 'adoma'i wetewete nagau to'oraa do na mareho nagau 'adoma'i heitotori 'ini'i rai to'o ha'a-momori, rei'uaa nara ai'a to'o mau.

² Ma na'i 'oha i na'o, 'ia God 'a taeniraau inoni suriai hinihinia adaau.

‡ **10:38** 10:37-38 Habakuk 2:3-4

³ Suriai hinihini, naasi nagau aidangisia 'inia do na marewanani 'a pwa'ara moi 'inia ha'atee ana God, do neina baaniai taha nagau ai'a matai 'omesia rai hura'a mai taha nagau matai 'omesi'i.

⁴ Suria Ebol 'a hinihinia God, 'ia Ebol 'a hauai ho'asi na arari goro na 'ia God na wa'ewa'e 'inia baaniai ho'asi na 'ia Kein na haa. Mia God 'a wa'ewa'e 'inia ho'asi na haua, ma 'unua do 'ia 'e inoni odo-odo. Ma rei'uaa na 'ia 'a bwane mae, ma'ata ni hinihini na haua beia God 'e ha'ausuringa'i tanagiai noni mau tari mai na'i dangini.

⁵ Suria 'ia Inok 'a hinihinia God nara waia ha'i tahi 'inia ara'ai aro. 'Agu 'asu'ani ai'aa moi, suria 'ia God na waia.* Na'i Usu-usu Maea 'a 'unua do 'ia God 'a waia Inok, 'inia 'ia God 'a wa'ewa'e 'inia.

⁶ Naasi mou 'omesia do 'abwa'i nei nai matai ha'a-wa'ewa'ea God 'onaa na bwa'i to'oraai hinihini. 'Inia 'iatei na raba boi beia God, 'ai hinihini ma'ata'a do 'ia God 'a awa ha'a-momori ma matai tahariraau nei narau siba suria.

⁷ Suria 'ia Noa 'a hinihinia God, 'ia Noa 'a araisuriai ha'abasu na haa God tanaa 'inia mareho narau ai'a 'omesia do'ai to'o ga'u ta 'oha. 'Iia 'a araisuria God ma tagoraai haka 'anai ha'atahiraau ruruha ana. 'Iniai hinihinina beia God, 'ia 'e ta'i 'ini'i nei nara odo-odo na'i maana God. Mana barongana Noa 'a ha'ata'inia doni inoni na'i 'ohasi ra ta'aa ma arari do'ia God 'ai hiiri ha'amaesiraau.

⁸ Suria 'ia Ebrahim 'a hinihinia God, 'ia Ebrahim 'a araisuria God 'oha na soia ma 'unua tanaa do'ai hura'a maai hano 'anai dora na duruduru 'inia tanaa do'ai haua tanaa. Na'i 'oha na hura'a

---

* 11:5 11:5 Jenesis 5:24

na hano, 'ia 'a hano ha'i ai'a aidangisiai dora na 'ia God na duruduru tanaa 'inia.

⁹ Ma na'i 'oha na ataha na'i dorasi, 'ia 'a awa na'i 'isi mana hinihinina 'a awa mau na'i hungana God. 'Iia 'a awa suri'i ruma saira 'onaai mahuara. Mana garena, 'ia Aisak, mana wauwana, 'ia Jekop, raru awa o'asi ro'u rei'uaa na 'ia God na duruduru tanararua ro'u 'iniai dorasi.

¹⁰ 'Ia Ebrahim 'a mwa'emwa'e 'anai awa o'asi 'inia 'a 'adoma'i heitotori 'iniai 'omaa nai awa tarau. 'Omaasi 'ia God nai hauai nununa, me 'ia ro'u nai tagoraa.

¹¹ Suria 'ia Ebrahim mea Sera raru hinihini, rei'uaa raru wari di'u'a, mia Sera 'a 'amara ro'u, me rarugu buna to'o gare mau. 'A o'asi 'inia 'ia Ebrahim 'a hinihinia do'ia God 'a bwa'i horosia mwada'u i duruduru ana.

¹² Rei'uaa na 'ia Ebrahim 'a wari di'u'a 'anai hua ta gare, me baania 'a hura'a mai kae ruruha raha na bwa'i nei nai matai uduma'i arariraa. Na rago rau haa 'a 'onaai'i hee'u nai aro mana nunu'u nai one.

¹³ 'Iraaui inoni 'isi, rau hinihinia God tari mae, rei'uaa narau ai'a daa'i na'i marewanani taha na 'ia God na duruduru tanaraau 'ini'i. Ma'ata 'a 'onaa do rau wanasi'i 'ariwou i taha narai daua mau ta'oha, marau wa'ewa'e 'ini'i. Naasi, rau ha'ata'inia hura'a do 'iraaui ra'i mahuara, ma ra'i inoni nara gaariri moi mai na'i marewanani.

¹⁴ 'Irai nei nara here o'asi, 'a ha'ata'inia dorau siba suria nadaau i huunai 'omaa.

¹⁵ 'Onaa narau ga'i 'adoma'inia doni 'omaa narau hano baania naasi huunai 'omaa, rau ga'i suria aho'i tara narau boi suria.

16 Me ai'a! Rau siba suriai 'omaa na goro di'u ro'u wou, 'e 'omaa goro na'i aro. Tarana naasi 'ia God 'a mari'ori'o 'iniraa'u 'oha narau 'unua do'ia 'e God adaau. Gau 'iraraa o'asi, 'inia 'ia na tagoraai 'omaa tanaraau na'i aro.

17-18 Suria 'ia Ebrahim 'a hinihini na taarai mwa'emwa'e 'anai ho'asi 'inia Aisak, 'oha na 'ia God 'a ohongiai hinihinina Ebrahim. 'Ia Aisak naasi'a i ta'i gare ana, ma'ata 'a mwa'emwa'e 'anai ho'asi 'inia tanaa God rei'uaa na 'ia God 'a bwane duruduru o'ani tanaa, "Baania Aisak naasi narai hura'a mai inoni 'anai ha'arago'i warowaromu."†

19 'Ia Ebrahim 'a hinihini do 'onaa 'ai mae a Aisak, 'ia God 'ai matai ha'a-suruta'ea aho'i baaniai mae. Naasi na'i 'ohasi, 'ia Ebrahim 'a 'onaa do 'a waia aho'i garena na mae ga'u.

20 Suria 'ia Aisak 'a hinihinia God nagu taarai ha'agorohirarua 'inia i rua gare ana, 'ia Jekop mia Iso. 'A maania tanararua i ha'agorohi na 'ia God 'ai haua mau tanararua.‡

21 Suria 'ia Jekop 'a hinihinia God nagu taarai ha'agorohirarua 'inia i rua wauwa ana, ni rua gare mwane ana Josep. Na'i 'ohasi 'ia Jekop 'a wari di'u'a ma gaarangi mae'a, ma dau wou na'i 'a'abi ana ma ha'aasaa God.§

22 Suria 'ia Josep 'a hinihinia God, 'oha na gaarangiai 'oha ana 'anai mae, 'a hadanga'iniai hura'a wairaa'u nai haa God inoni nai Israel baaniai Ijip, ma 'unua tanaraaui here narai haua 'ada'i surisurina'i 'oha nai mae.*

† **11:17-18** 11:17-18 Genesis 21:12 ‡ **11:20** 11:20 Genesis 27:27-29, 39-40 § **11:21** 11:21 Genesis 47:31-48:20 * **11:22** 11:22 Genesis 50:24-25; Eksodas 13:19

²³ Suria inana mana amana Moses raru hinihinia God, nararugu taarai girua 'inia Moses suriai oru hura murinai huta ana. Ni 'ome-sia adarua do'iia 'e gare 'ome goro, rau ai'a araisuriai taha i mwaeraha na 'unua.

²⁴ Suria 'ia Moses 'a hinihinia God, 'oha na raha ara'a, 'a ai'a rabasia dorai 'unua do 'iia 'e gare anai gare urao anai Mwaeraha ni Ijip.

²⁵ 'Iia 'a 'adoma'i nunuga na'i tahingana hako 'anai rongomaata'i goni beiraaui inoni ana'ia God. 'A 'iraraa doni heresi 'a goro di'u baaniai awa wa'ewa'e moi na'i gere madoraa na'i ora-ora'a.

²⁶ 'Iia 'a 'adoma'inia do, 'anai rongomaata'i 'iniai hinihinina do 'ia God 'ai ha'ataariai Ha'atahi 'anai ha'atahiraauui Jiu, 'a goro baaniai to'ora'i mwane mareho goro na'i Ijip. Suria 'iia 'a wana 'ari na'i 'oha nai boi mau 'anai kae heitahari raha na 'ia God nai haua tanaa.

²⁷ Suria 'ia Moses 'a hinihinia God, nagu taarai hano 'inia baaniai Ijip ha'i ai'a mamaa'usia Mwaeraha. 'Iia 'a hano moi ma ai'a raba rihota'i aho'i, 'inia na'i 'adoma'ina 'a 'onaa do'a rere'ia'a woua God, rei'uaa na ai'a ta sae mau nai wana to'ia beia.

²⁸ Suria 'ia Moses 'a hinihini nagu taarai haua 'inia tanaraauui inoni nai Israel i ringei Roho Aharau, ma 'unua tanaraau 'anai tamusi'i bwauidi maraaruma adaa'i 'iniai 'abui mwamwaa, do neina enjel 'anai ha'amaesi 'a bwa'i matai ha'amaesi'i garemwane hutai na'o adaa'i.

²⁹ Suria rau hinihinia God, 'a hoaiasi meramera'a taradaauui inoni nai Israel marau hano horo na'i dora mamata. 'Oha na 'iraauui Ijip raugu

ataha wou na'i 'isi 'iniaia hano haisuri adaau, na asi 'a toto goni aho'i huniraau, marau dodo hako.

³⁰ Suria rau hinihinia God, 'e biu dangi na 'iraau inoni nai Israel rau hano gariai Jeriko, mana'i murinai biu dangisi, na banihau 'anai 'omaasi 'a kokohu.

³¹ 'Ia Rehab 'e urao rebirebi na'i 'omaasi. Me suria 'a hinihinia God, ra ai'a ngahu ha'amaesia beiraau inoni narau hairaesia beia God na'i 'omaa anasi. 'Inia 'ia naasi na ha'a-maotoraruai rua saeni Israel nara ha'a-taariraru wou 'anai wana girugiru na'i 'omaasi.

³² 'A goro'a ga'u! 'Au ai'a to'o madoraa 'anai mamaani surisuria 'aria Gidion, 'ia Barak, 'ia Samson, 'ia Jefta, 'ia Deved, 'ia Samiuel, miraaui rarabea.

³³ Suria hinihinia adaaua God, rau ha'ato'o'i kae mareho. Rau ha'aheho'i tara'i kantri narau hei'oi bei'i. Rau heimarungi beiai here odo-odo ma rau daa'i taha na 'ia God na duruduru tanaraau 'ini'i. Tara'i nei 'iniraau, na laeon ai'a ngauraau suria 'ia God 'a ha'abwarasi'i ngoodi.

³⁴ Tara'i nei ra gaasiraau na'i kae 'eu mara ai'a noro. Tara'i nei, na naihi adaa'i maerongadaa'i ra ai'a to'iraau. Tara'i nei, rei'uaa narau maemae'a na'i na'o, na'i muri rau wetewete. Tara'i nei, rau ramo suri'i hei'oi marau ha'aheho'i maerongadaa'i marau ha'ahorahiraau.

³⁵ Suria hinihinia adaaua God, ra'i urao na gare adaa'i ra mae, mara tahi aho'i.

Ma'ata, tara'i sae hinihini na maerongadaa'i ra here ha'a-rongomaata'iraau. 'Onaa rau ga'i nugasi'i hinihinidaa'i, ra ga'i ha'a-hura'ahiraau dadara'a, me rau wa'ewa'e moi 'anai rongo-maata'i o'asi tari mae. 'Inia rau 'irisia do rai

suruta'e aho'i 'anai dauai tahi na goro di'u ro'u wou.

³⁶ Tara'i nei ro'u ra haikou 'iniraau mara rabusi'i, ma tara'i nei ra tosi'i 'ini'i arihau mara gaasiraau siri na'i rumaniho'o.

³⁷ Tara'i nei ra buta ha'amaesi'i 'ini'i hau, ra'i nei ra horosi'i abedi 'ini rua aba, ra'i nei ra ha'amaesiraau 'ini'i naihi hehei'oi. Ra'i nei ra'i hasihasi inoni ma rau ho'osi'i moi uri-uri siip mana gout suria rau ai'a to'o bwana. 'Iraaui sae ra here ha'a-mama'airaau mara norata'airaau.

³⁸ Rau hano hairiu 'ari suriai dora mangasara mei suri'i hungahunga 'anai bainihu suri'i giru mana wabwa. 'Iraau ra'i inoni goro na ai'a ta'isada dorai awa goni beiraau inoni ta'aa anai marewana.

³⁹ Hoita, 'ia God 'a taeniraau inoni o'asi 'ini'i hinihinidaa'i, magu ai'a tanei 'iniraau nai daua mau i taha na 'ia God na duruduru 'inia tanaraau.

⁴⁰ 'Inia 'ia God 'a to'oraai 'ado'ado na goro di'u ro'u wou. 'A rabasia dorai totorigaau, neina na'i ta'i 'oha 'igaau hako gai ha'i sae narau huunai arari 'anai 'ari wou beia God.

12

God Amagaau

¹ Naasi suriai wanasigaau adaui kaeni ru-ruha narau ha'ata'inia tanagaau i taha naasi hinihini, gau magari nuga'i beira'i taha nara matai ha'abwarasigia suri'i hinihinigaa'i beia God magari nugasi'i ro'u i ora-ora'a nara awa baabau suri'i tahingagaa'i, magari 'eba wetewete

na'i 'eba heiohooho na 'ia God na haua tanagaau 'anai 'eba na'iei.

² Na 'adoma'igaa'i hako rai awa beia Jisas, 'onaai nei na wana wetewete 'anai dora na 'eba 'ana. 'Inia 'ia Jisas naasi ahuinai hinihinigaau me 'iia na ha'a-o'oriai hinihinigaau tari 'oha nagai ura baabau. 'Iia 'a mwa'emwa'e 'anai rongomaata'i tari mae ana na'i dadaahoro, 'inia 'a 'adoma'iniai wa'ewa'e nai to'oraa na'i muri. Mana ninima na ga'i haa 'iniai mae ana na'i dadaahoro, 'a 'adoma'i mara mareho haaria moi 'inia. Mana'i 'ohani 'a heinagu na'i odona God na'i dora ni Mwaeraha ara'ai aro.

³ 'Adoma'i aho'isia Jisas. Rei'uaa na 'iraau i inoni ta'a'i ra hauai ta'aa tanaa, 'iia ai'a mae-mae'a. Naasi 'i'amou ro'u moi abui wai'ate'a ma'ua maemae'a na'i 'eba heiohoohosi.

⁴ 'Inia na'i haisuasua mana heingahui namou haa beiai ora-ora'a, ai'a tanei 'ini'amou mau 'ai gaarangi mae.

⁵ 'A 'ua? Mou kaku'a'i ha'atee ha'a-'o'ori na 'ia Araha God na haa'i tana'amou 'onaai gare ana'i? 'Iia 'a o'ani,

“Garegu, 'oi abui 'adoma'i mara mareho haari'i moi 'ini'i taha nau ha'a-odoodo'o 'ini'i na'i madoraa nau ha'a-odoodo'o, ma'oi abui arunga ta'aa na'i 'oha nau ha'a-aidangisi'o 'ini'i taritari'a amu'i.

⁶ 'Inia 'inau 'au matai ha'a-odoodoraau nei nau ta'ahiraau, mau matai ha'a-mama'airaau nei nau 'un-urauu 'ini'i gare agu'i.”*

---

* 12:6 12:5-6 Proverbs 3:11-12

⁷ Naasi suri'i rongomaata'i namou siri suri'i, moi wa'ewa'e 'onaa do ni mareho o'asi, ra'i ha'a-odo-odo na 'ia God na hau'i tana'amoui gare ana'i. 'Inia 'adonai Ama, ra haha'a-odoodo'i gare adaa'i.

⁸ 'Onaa na 'ia God 'a ai'a haha'a-odoodo'o 'onaai here na hau'i 'ada'i gare ana'i, naasi 'a ha'ata'inia do i'oe 'e gare na'o ai'a to'o amamu, ma'o ai'a ta'i beiraau huudi gare ana'ia God.

⁹ Ni amagaa'i na'i marewanani, na'i 'oha narau haha'a-odoodogaau, gau ha'ahourau. Naasi 'a ororiu di'u do gai mwa'emwa'e 'anai awa na'i bahainai heimarungi ana Amagaa'au ara'ai aro ma naasi nagaigui dauai huunai tahi.

¹⁰ Na'i madoraa na amagaa'i rau ha'a-odoodogia, rau haua moi 'anai gere madoraa suriai herehere narau 'adoma'i ha'agorohia. Me 'ia God 'a ha'a-odoodogia 'anai goro agaau do neina 'igaau ro'u gai awa odo-odo 'onaia.

¹¹ Na'i 'oha nara ha'a-odoodogia, 'a arunga ta'aa di'u. Ai'a do 'e mareho na abe nai arunga goro 'inia. Ma'ata na'i muri, ra'i hua goro narai ta'eha mai na'i tahingagaa'i, 'igaau nei na 'ia God na ha'a-odoodogia. Mana ha'a-odo-odo ana'ia God rai 'a'auhigia 'anai awa odo-odo mana awa goro beiai nata sae.

Tahitahi Na 'Adonai

Inoni Hinihini Rai Suria

¹² Na 'eba heiohoho namou haua, moi ha'a-wetewete'i aho'i 'i uwamoo'i mana rimamoo'i nara mamaera'a.

¹³ Moi hahano suriai tara na odo-odo neina 'iraaui nei na hinihinidaau ra maemae'a rai abui

maemae'a di'u ro'u wou, ma'ata rai ara'a mai wetewete.

Ha'abasu 'Iniai Rihota'i Baania God

¹⁴ Moi bonasiai awa goni goro beiraaui hakoi inoni ma 'anai awa odo-odo tarau. Mou bwa'i matai 'omesia Araha 'onaa namou bwa'i haua o'asi.

¹⁵ Moi 'omesuri'amou hairiu neina abu tanei 'ini'amou 'ai hauai taha nai matai rihota'inia haaria baania God na bwane ha'ata'iniai goro ana tanaa. 'A gasi to'o o'asi mana tahitahi ana 'ai 'onaai hahaarisi ta'aa na tahi ara'a bei'amou. Suria ni ta'aahana 'ai matai here ha'a-ta'ai'amou.

¹⁶ Moi aidangisia do abu tanei 'ini'amou nai awa wawaasua'a, ma'uasi awa ahurodo'a 'onaaia Iso. 'Iia 'a raonga'iniai mena ni heimarungi ana 'onaai gare na hutai na'o 'inia moi rabo'o i mahoingau.

¹⁷ Na'i muri, 'oha nagu raba dauai ha'agorohi baania amana 'onaai gare hutai na'o, ma bwara'a. Rei'uaa nagu angi ha'ata'ata'ahi he'ua, me 'a bwara'a do raigui sadoia ta here naigui orisia 'iniai hereta'aa na haua na do'aigui daua aho'i 'inia i ha'agorohi baania amana.

¹⁸ Ni boi na gau haua beia God na'i 'ohani, 'a ai'a 'onaairaaui wauwa agaa'i na'i 'ohabwani narau boi beia God na'i hungahungai Saenai. Na'i hungahungasi rau re'iai ngarungarui 'eu mana kuhi ma uhi ro'a raha na'iei.

¹⁹ Nai 'ohasi rau rongoai aohanai biugil goni beiai ringe na hadahada tanaraau. Na'i 'oha narau rongoai ringesi, rau ha'angoni wetewete do'aigu abui ha'atee'a ro'u tanaraau

20 suria ni mareho na 'unua 'a kae rongo ha'amamaa'u abe di'u. 'A o'ani, "'Onaa ta sae, ma'uasi ta mwamwaa nai hatariai hungahungani, moi buta ha'amaesia ma'ata'a."†

21 Rei'uaa 'ia Moses, ma mamaa'usia ro'u i taha narau 'omesia ma o'ani, "'Inau 'au 'idi'idi 'inia mamaa'u."‡

22 Na'i 'ohani gau bwa'i mamaa'u o'asi. 'Inia 'igaau 'a 'onaa do gau boi beia God na'i hungahungai Saeon, na awa iei 'omaa raha ana God tahitahi, naasi Jerusalem na'i aro narau awaiei meru ma'e merui enjel nara rurugoni 'anai ha'aasaa God ha'i wa'ewa'e.

23 'A 'onaa do gau rurugoni beiraau nei nara 'onaai'i gare hutai na'o ana'ia God nara bwane usu'i atadaa'i na'i aro. 'Igaau gau ataha'a beia God, mo'o nai hiirirai mwani inoni hako. Gau taha na'i dora adaa'i aungadi noni hinihini nara bwani mae na 'ia God na ha'a-wariwariraa hako baani'i ora-ora'a adaa'i.

24 Gau taha beia Jisas, mo'o na waa mai duruduru haoru ana God tanaraaui inoni. Ni 'abuna na ahe 'anai ha'a-wariwarigia baaniai ora-ora'a 'a goro baaniai 'abuna Ebol. 'Inia na 'abuna Ebol 'a waa mai ha'a-mama'ai.

25 Naasi moi herehere goro, mou gasigu 'ageta'i araisuria God na hadahada tana'amou na'i 'ohanisi. 'Onaa na bwara tanaraaui inoni nai Israel 'anai horata'inia ha'a-mama'ai 'inia ai'a bahurongoa adaaui ha'abasu na haa God tanaraau na'i marewanani, 'ai he'ua tanagiai nei nagau ai'a raba bahurongoa God na ha'abasu dio mai baaniai aro?

† 12:20 12:20 Eksodas 19:13   ‡ 12:21 12:21 Diutronomi 9:19

26 Na'i 'oha na 'ia God 'a ha'atee na'i hun-gahungai Saenai na'i 'oha bwani, na ringena 'a 'ihara'iniai ano. Mana'i 'ohani 'a haua ro'u i duruduru na o'ani, "Ta 'oha, wai 'ihara'inia ro'u i ano. Ma na'i 'ohasi, wai 'ihara'inia hakoi ano mana ahoasara."§

27 'Oha na 'ia God 'a 'unua do'ai 'ihara'inia ro'u i ano mana ahoasara, 'a ha'ata'inia do na mwane mareho na ha'apwa'ara'i rai ai'a'i. Mana taha nara bwa'i 'ihara'i naasi narai awa tarau.

28 Gau magai ha'atee ha'agorohia God. 'Inia 'igaaui gai awa na'i hourana ana God na bwa'i matai 'iha'iha ma'ua ai'aa. Gai ha'a-aneanea na'i here nai wa'ewa'e 'inia, magai haua beiai ha'ahou mana ginagina.

29 'Inia ni God agaau 'a matai ha'a-mama'airaui nei nara ai'a araisuria, 'onaai 'eu na matai suu gata'ini'i ha'aro'a.

13

1 Mou ta'ahi'amou waiori 'onaai ha'ido'orada mana ha'iasida beia Kraest.

2 Abui kaku'aa 'anai ha'amaoto'i mahuara nara boi suri'i 'omaa amoo'i. Ra'i nei nara haua o'asi, raugu buna ha'amaoto'i enjel suri'i ruma adaa'i ha'i ai'a 'iraraa.

3 Abui kaku'araui nei ra awa na'i rumaniho'o. Ni arunga namoi to'oraa 'adaau, 'ai 'onaa domou awa ro'u beiraau na'i rumaniho'o. 'Ado'adoraui nei narau rongomaata'i, mamoi arunga 'onaa domou rongomaata'i ro'u beiraau.

4 Ringei ha'iwai 'e mareho na 'iraui inoni hako ra ga'i ha'ahoua, mana mwane 'ai abui taritari'a baaniai urao ana mana urao 'ai o'asi

§ 12:26 12:26 Haggai 2:6

ro'u. 'Inia 'ia God 'ai hiiri ha'a-mama'airaau
nei ra wawaasua'a, miraau nei narau taritari'a
baani'i urao adaa'i ma'ua mwane adaa'i.

⁵ 'Oi ha'imaania do na'i tahitahi amua 'oi
abui ta'ahia di'ui ha'a. Ma'oi ha'imaania do na
mareho na'o to'ora'i, rei'uaa raha ma'ua kekerei,
'oi arunga goro moi 'ini'i. 'Inia 'ia God 'a o'ani,
“Inau bwa'i nugasi'o, mau bwa'i murisi'o.”

⁶ Naasi nagau to'oraa 'inia'i 'adoma'i wetewete
'anai o'ani, “Ia Araha naasi na hei'a'auhi agua,
'inau bwa'i mamaa'usia'i taha na 'iraau moi inoni
rai haua tanaau.”*

⁷ Moi 'adoma'i suri'i na'otara amoo'i na'i
heisoi 'ohai na'o narau taroha'inia'i Taroha Goro
tana'amou. Moi 'adoma'i suri'i hua goro nara
hura'a mai baani'i tahingadaa'i, mamoi suriai
hinihinidaau beia Jisas.

⁸ 'Inia 'ia Jisas 'a ta'isada 'onaa mau i 'ohab-
wani, mei 'ohani, mai 'ari moe'a na bwa'i 'ohai
hako.

⁹ Naasi moi abui suri'i mwane ha'ausuringa'i
haoru namou rongo'i nara sisiri mai 'anai
ha'ateha'amou baaniai huunai ha'ausuringa'i. Ni
huunai mareho 'anai ha'a-weteweteai hinihini-
gaau, naasi i goro na haua God 'inigia. 'A ai'a
'ini'i mwane ringeringe 'ini'i mahoingau. 'Iraui
nei nara suri'i o'asi ringeringe 'ada'i mahoingau,
na ringeringe 'isi ra bwa'i 'a'auhiraau.

¹⁰ 'Igaau gau to'oraai dora 'anai ho'asi na'i aro
na 'iraui Piriisi nara tagora na'i Ruma Maea ana
God ra bwa'i matai ngaai taha nara ho'asia na'i

---

* 13:6 13:6 Psalm 118:6

hungana.†

¹¹ Na'i ringeringe adaui Jiu na'i raronai here-
here 'anai ho'asi, 'iraui Piriisi ra waa'i siri 'abudi
mwamwaa na'i ahii na maea di'u 'anai ho'asi
'ada'i ora-ora'a. Mana abedi mwamwaa naasi
nara suungi'i hura'ai abau 'omaa baaniai raronai
'omaa.

¹² 'A o'asi ro'ua Jisas, 'iia 'a rongomaata'i ma
mae hura'ai abau 'omaa baaniai 'omaa raha 'anai
ha'a-wariwariraui mwane inoni hako baani'i
ora-ora'a adaa'i 'inia'i 'abuna haaria.

¹³ Naasi gau magari hura'a beira'i baaniai 'omaa
'anai heisadoi beia Jisas magari arungana ro'u
beia i ninima na siri na'iei.

¹⁴ 'Inia na'i marewananisi, gau ai'a to'ora ta
'omaa do nai awa tarau. Na huunai 'omaa agaau
nai boi mau, gau 'adoma'i mamasia mau.

¹⁵ Naasi, 'inia'i ho'asi na hua Jisas 'inigia, gau
magari ha'a-aneanea taraua God. Ni ha'a-aneane
nagai hua 'ai 'onaai ho'asi agaau tanaa 'anai
ha'arangasia hura'a do'ia Jisas naasi Araha aga.

¹⁶ Abui kaku'aa 'anai goro tanaai nata nei
ma 'anai hasura'i nga'ini'i beiraui mareho na'o
to'ora'i. Nai'i nara 'isi ho'asi na 'ia God na
ahugoro 'ini'i.

¹⁷ Ha'isuri'i taha na 'iraui na'otara amoo'i na'i
heiso'i nara 'unu'i tana'amou. 'Iraui naasi narau
awa 'anai 'omesuri'i tahingamoo'i beia Kraest.
Mana'i muri rai ura 'anai ha'arangasi'i tanaa God

---

† **13:10** 13:10 Tara'i sae ra 'adoma'inia do ni tatarani 'a
hadanga'inia Jisas. Ni dora 'anai ho'asi 'a 'onaai dadaahoro
ma'ua Jisas. 'Iraui nei narau 'u'uri'i mwane ringeringe 'anai
ruhasirau baaniai ora-ora'a, 'ia God 'a bwa'i matai 'adoma'i
nugasi'i ora-ora'a adaa'i. Naasi 'ado'ado 'anai dora na o'ani, "Ra
bwa'i matai ngaai taha nara ho'asia na'i hungana."

i tatau'aro adaa'i. Moi araisuriraau neina 'iraau rai haua ha'i wa'ewa'e i tatau'aro adaa'u, ma abu beiai ahutotou. 'Onaa rai ahutotou, 'aigui bwara tanaraau 'anai 'a'auhi'amou.

¹⁸ Moi ha'arahesi 'a'auhi'ameu waiori. 'T'ameu meu 'iraraa do meu ai'a haua ta maho nai ta'aa, 'inia meu 'irisia do mei hau'i tarau i mwane mareho odo-odo.

¹⁹ Mau ha'angoni'amou wetewete 'anai ha'arahesi do'ia God 'a bwa'i orea maai ha'ataariau aho'i wou bei'amou.

²⁰⁻²¹ 'Ia God 'a ha'a-suruta'ea Araha aga Jisas baaniai mae, 'inia 'a ahugoro 'inia 'abuna na ahe. 'A mae 'anai ha'ato'oa i duruduru haoru beiraui noni na bwa'i 'oha nai hako. Ma na'i mae na haua, 'ia Jisas 'a 'onaa do 'a ha'i 'omesuri siip goro tanagaau. Hoita, 'au ha'arahesi mia God ni gooroha, 'ai hau'i tana'amoui taha namou ga'i to'ora'i 'anai araisuriai hei'irisina. Mau ha'arahesi ro'u do na'i mena ana Jisas Kraest, 'ia God 'ai tau'aro suri'i tahingamoo'i mamoi hau'i taha namoi ha'a-wa'ewa'ea 'ini'i. Naasi gau magai ha'ahauasaa Kraest tarau tarau. Amen.

²² Arai do'ora mana asigu'i, 'au ha'a-ta'u'u'amou, moi bahurongo ha'agorohi'i ha'atee ha'a-o'ori nau usu'i dio na'i gere usu-usuni.

²³ 'Au rabasia domoi 'iraraa do ni do'oragaau a Timoti ra ha'a-hura'ahia'a baaniai rumaniho'o. 'Onaa nai ada mai raurau, ma wai 'unua tanaa mamiri ta'i boi 'anai 'omesi'amou.

²⁴ Moi 'unuai ha'atee wa'ewa'e agua tanaraui na'otara amoo'i, miraa haru sae hinihini narau awa 'isi bei'amou. 'Iraui noni hinihini na'i Itali rau 'unuai ha'atee wa'ewa'e adaa'u tana'amou.

²⁵ 'Ia God 'ai goro 'ini'amou hako.

Taroha Goro mana Ususu Maea
The New Testament in the Arosi language of the
Solomon Islands
Niu Testament long langguis Arosi

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Arosi

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 13 Dec 2023

444a3934-0a25-5ce9-b53e-5049851eb3b5